

MAT

OYNANMAMAK ÜZERE YAZILMIŞ OYUN

1 PERDE

Toygun Orbay

[Loş bir sahne. Zemin seyirciye doğru eğimli olup, ortasında büyük bir satranç tahtası vardır. Sahne, seyirciye çok yakın ve küçük olmamalıdır. Üzerindeki büyük taşlar, diagram 1 de gösterildiği gibi dizilmişlerdir. Oyun tahtasının her iki yanında, daha önce yenmiş olan taşlar dağınık ve kimi devrilmiş olarak yer alır. Oyun alanının hemen gerisinde, birkaç basamaktan oluşan basit bir tribün bulunur. Sahnenin sağ alt tarafında, 1. adam devrik bir piyon üzerinde oturmaktadır. Üzerinde giyinmekten çok örtünmeye yaradığı izlenimi veren, özelliksiz bir kumaş parçası vardır. Düşünceli bir biçimde oyun alanına bakmaktadır. Işık 1. adamı aydınlatmaktadır. Fonda klarinetle çalınan, ağır, romantik bir ezgi duyulur. Ses giderek yaklaşır. Sahnenin sol tarafından 2. adam klarinet çalarak ağır adımlarla girer. Üzerinde 1. adamın giysilerinin aynı vardır. Oyun alanının arkasındaki basamaklara ilişir, ezgiyi bitirir, klarineti yanına koyar. Bu arada 1. adam yeni gelenle hiç ilgilenmemiştir. İkinci adam çenesini elleri arasına alarak oyun alanına bakmaya başlar. Oyun sonuna dek bu durumda, sessiz kalacaktır. Uzunca bir sessizlik döneminden sonra 1. adam başını kaldırarak 2. adama bakmaya başlar. İlk sözün ondan gelmesini bekler gibidir. İkinci adamda hiçbir değişiklik gözlenmez, 1. adam konuşmaya başlar.]

Satranç bilir misin?...

-sessizlik-

Hoş ne fark eder ki... Nasıl olsa elinden bir şey gelmez...

-sessizlik-

Yani, şuracıkta durup seyretmekten öte ne yapabilirsin ? Gözlemcisin sonunda. Ne korkunç değil mi !

-sessizlik-

Bazen ortada dönenlerin yanlış olduğunu görüp de susmak, ya da daha iyisini yapabileceğini bile bile susmak... Sadece susmak, düşünmek ve yine susmak...Ama bu bile oyunun bir kuralı. Yani bu oyunu seyredeceksen, susacaksın. Belki biliyorsun kuralları, suskunluğun ondan...Ama dediğim gibi, ne fark eder ki...

-sessizlik. Yerinden kalkar, birkaç adım atıp taşlardan birine yaslanır.-

Biliyor musun, aslında haksızlık ediyorum galiba sana. Sanki sen olmasan da olurmuş gibi konuştum demin, sanki yok ettim seni, bir hiç ettim... Yapabilirmişim gibi... Oysa oradasın, biliyorum. Olmadığın zaman bile oradaydın. Nasıl anlatayım, yani sen yoksan bu oyun da yok... Herhangi bir yerde yalnız başına kaldığımı düşün, diyelim sen ve klarinetin. Çello da olabilir, hangisini istersen. Ve bir tek dinleyicin yok... Düşünebiliyor musun, nasıl çalarsan çal, kendinden başka bir tek nefes yok...Soluk, kulak, duygu yok... Yok... Peki istemez misin ? İstemez misin beğenecek, alkışlayacak, dudak bükecek, kızacak, küfredecek biri olsun ?...Kal orada... Bu oyun senin için...

-yerinden kalkar, oyun alanının ortasına doğru ilerler-

Bak, diyelim ki hiç bilmiyorsun bu oyunu. Başlangıçta çok karmaşık gelebilir. Aslında temeli çok basit. Beyazlar ve siyahlar. Yani sen ve öbürü... Amaç öbürünü alt etmek, her oyunda olduğu gibi... Öbürü kim ? Öbür renk... Peki sen kimsin ?.. Kimi zaman beyaz, kimi zaman siyah. Ne ilginç değil mi ? Seçme şansın yoktur, sana beyaz verilmişse öbürü siyahtır, ya da tersi olursa sen öbürüsündür, öbürü de sen. Ama kurallar baştan konmuştur ve tüm yapacağın kendi taşlarını bu kurallar içinde oynatıp, öbürünün şu en uzun boylu taşını esir almaktır.

-siyah şahın yanına gider, elini üzerine koyar.-

İşte bunu...Şah denir adına. Neden en uzun boylusu budur, neden başka bir taşı kaybedersen oyun bitmez de bunu kaybedersen biter, sorma bana... Aslında bana kalsa en aptal taşdır. Şurada gördüklerinin hiçbiri onun kadar hantal değildir. En küçücükler, şu piyonlar bile kimi zaman iki kare atlayabilirler, ama şah yapamaz bunu. Tek tek, ağır ağır, kibirli ve okkalı hareket eder... Kaçmayı bile doğru dürüst beceremez. Başta, kale ile yer değiştirir, kendini sağlama alıp, çoğu kez oyun sonuna dek yerinden kıvıldamaz bile... Çok zorda kalmadıkça oyuna katılmaz, bencildir, yeteneksizdir ama şahtır işte. Neden diye soramazsın bile...Oyun sonunda, kazansan da, kaybetsen de şahın hep tahtanın üzerinde dimdik durur, diğerleri gibi kenara atılıvermez. O kenardaki işi bitmiş, perişan, yorgun, yenilmiş taşların sorumlusu kendisi değilmişcesine, yenilgiyi ayakta karşılar... Sanki büyük bir erdemmiş gibi!... Devrildiği tek zaman, oyunun çıkmaza girdiği zamandır. Tüm umutların kaybolduğu anda deviriverirsin kendi şahını. Bu pes etmek demektir. Yani çarpışarak ölmeyi bile beceremez, yatıverir yere. Artık ne o heybeti, ne gururu, ne de kibiri ve ayrıcalığı kalmıştır. Koskoca gövdesi ile tahtanın üzerine yayılıverir...Kısaca, ben pek sevmem şahı. Sorsan bilmem, neden şah demişler, neden en uzun boyludur, ama kurallar öyle işte...

-yavaş adımlarla g8 deki kalenin yanına gider-

Bak ne yapacağız şimdi...

-kaleyi a8 e taşır (diagram 2)-

Beğendin mi? Pek gösterişli bir hamle değil ama, çok işe yarayacak...Kalenin kişiliğine de uygun olan bu zaten. Gösterişsiz, kibirsiz, ama soylu ve etkin... Kaleyi oyun başlarında pek ortalarda göremezsin. Çok kıvrak bir taş da değildir, ortalara fazlaca çıkmaz. Ama sonlar!...Sonlarda şiir yazar kale, rengarenk resimler yapar, bakmaya doyamazsın... Okul günlerini düşün, arkadaşlarını... Hani sınıfın en arkasında oturan, sizlerden birazcık daha yaşlı, iri yapılı, ağırbaşlı, fazla gülmeyen, çok zeki olmadığı halde kimsenin dalga geçemediği, güçlü, kuvvetli, ama sevecen, ama sizlerden daha çocuksu, ama yufka yürekli, ama kızdığında gözü birşey görmeyen, yine de herkesin çok sevdiği o koca kafalı fakir ama soylu çocuk vardı ya...Vardı, mutlak vardı...Her sınıfta olur o çocuktan...İşte kale, satranç tahtasının en arka sırasının en köşesinde oturan o çocuktur. Sıradan kavgalara karışmaz. Öylesine ağırbaşlıdır. Ama birkez kavgaya girmeyegörsün, neyse, izleyeceksin birazdan...

-birden silkinir-

Ah ! Oynadı.

-siyah fili f6 ya getirir (diagram 3)-

Çok anlamı yok bunun. ..İyi... Demek tükeniyor yavaş yavaş... Beni izliyor...Bu ne demektir biliyor musun? Benim hatamı bekliyor...Yani başarısını benim başarısızlığım üzerine kurdu...Çok bekler daha...

-sessizlik-

Aslında, güzel oynuyor... Tam 39 hamledir karşı karşıyayız. İnanır mısın artık ne oynayacağını kestirebiliyorum. Yine de, tam işini bitirdim dediğim anda öyle hamleler buluyor ki..Deli ediyor insanı, kahroluyorsun.

-kısa süre sessizlik-

Ne kadar çabalarsa çabalasın yeneceğim onu. Yenmem gerek. Onca uğraştım, kafa patlattım, bir karşılığı olmalı değil mi?.. Diyeceksin ki, o da çalıştı, o da sonuna dek zorladı beynini, hala da zorluyor, onun da hakkı kazanmak...Ne boş düşünce !. Bu mantık ancak senin oturduğun yerde oturanlara, yani hiç bir katkıda bulunmaksızın sadece gözleyenlere uyar... Senin için bir kazanan vardır, bir kaybeden. Oysa benim için öyle mi ? Çocukken yaptığın kumdan kuleleri düşün... Hiç sonunda yıkmak için yaptığın oldu mu ?.. Bakma öyle boş boş, anlamaya çalış. Demek istiyorum ki, o nasıl ben değilse ben de o değilim. Ama kazanan mutlaka bir ben olacak. Yani ya onun ben'i ya da benimki. O zaman ben kazanmalıyım çünkü onun ben'i ben değilim...

-II. adamın yüzüne bakarak kısa süre bekler-

Anlamıyorsun değil mi? Kesinlikle anlamıyorsun. Neyse...Yorma kafanı. Kazanacağım, o kadar!.

-yine gözlerini oyun alanına çevirir, ayağını bir piyonun üzerine koyup bir süre sessiz kalır-

Bu noktaya gelmemeliydi bu oyun... Çok daha önce bitirmeliydim işini, çünkü başından beri güzel oynadım, pek hatam olmadı, dikkatliydim, titizdim, oynadıktan sonra “ah keşke şu taşı oynasaydım” dedirtecek hamlem de olmadı... Ama yok !!!... Büyük bir üstünlüğüm yok... Sanki alay ediyor benimle, her düşündüğümü düşünüyor. Zor böylesi. Aslında, karşıdakinin kötü bir oyuncu olması ya da aptallığı daha çekilmez birşeydir. Sonu belli bir kitabı okumaya benzer. Ne garip! Senden iyi olmayacak, senden kötü olmayacak, ve sen olmayacak...Asıl olmayacak olan da bu.

-sessizlik-

Aslında oyunun başını görecektin... Ben çok severim başlangıçları. Ortalık bayram yeri gibidir. Her taş yerli yerindedir, pırl pırl üniformaları içinde coşku ile beklerler ilk hamleyi. Boşanmaya

hazır bir yay gibi, kıpır kıpır eder dururlar, zor tutarsın. Çevrede, ne şu yan yatmış, soğuk cam gözleri göğü delen at leşi, ne şuradaki birbiri üzerine devrilmiş piyonlar vardır... Dedim ya, yerli yerindedir herşey... Bilmezler mi, bilirler ne gelebilecek başlarına. Yine de umursamaz görünürler. Sonlarını hazırlayacak kahramanlığın o incecik zırhını bir gururla taşırlar ki üzerlerinde...Hele şu piyonlar. İlk onlar sürülür ortaya, bir taş feda edilecekse, önce onlar akla gelir. Bazan yem olarak kullanılırlar, yani göz göre göre ölmeleri istenir. Yine de gık demezler, atarlar kendilerini ateşin ortasına... "Neden" diye sordukları görülmemiştir, bir kez olsun şaha, oyun başından beri korkakça şu üç piyonun ardına sığınıp emirler yağdıran şaha "neden sen değil?" dediklerini duyan da yoktur... Son derece saçma, anlamsız bir hamle için bile duraksadıkları olmaz. Boyun eğer ve saldırır, ölürler... Anlaşılmaz değil mi ?. Bunca özverinin ardında koskoca bir hiç olsun... Nedensiz, amaçsız, yok olmayı bir yazgı gibi kabullenebilmenin mantığı var mı sence? Ya da böyle erdem olur mu ?.. Ama onlara öğretilen, yüce bir amaca hizmet ettikleri ve buna onların o küçücük akıllarının ermeyeceğidir. Yanlış anlama, bir işe yaramazlar demek istemiyorum, tam tersine, onların sayesinde oyun kazanıldığı çok sıktır. Bana garip gelen, demincek de dedim ya, oyun başındaki o aptalca coşkuları. Yoksa, bu oyun oynanacaksa, piyonlar gerekli, mutlaka gerekli...

-sessizlik-

Bu oyun için "yaşamın ta kendisidir" derler. Saçmalık !..Deli saçması !...Yaşam bu denli acımasız mı? Bir düşün bak, ne eksik bu oyunda ? ...Ha ?... Kadın ! Yani sıcaklık, yani incelik, yani duygu, yani aşk ! Şu kadar taşın arasında neler yok ki ! Atlar, filler, kaleler. Bir eksiği kadın... Bu bir doğu oyunu, bilirsin. Batılılar kendilerince bu açığı kapamak için vezir yerine kraliçe deyişmişler, olmuş sana "yaşamın ta kendisi". Hem de, en acımasız, en kırıcı, en dövüşken taşı kadın yapmışlar. Bazı satranç takımları vardır, taşlar oyma heykelciklerden oluşur, bazıları fildişindendir, pahalı oldukları için genellikle satranç bilmeyenlerin evlerinde, özel küçük masaların üzerinde dururlar. Taşlar bir tek tozları alındığı zaman oynarlar yerlerinden. İşte o takımların vezirleri hep incecik belli, uzun, zarif hanımlardır. Vezir demem söz gelişi, artık ne denir onlara? Kraliçe !..Hep içimden o siyahlı beyazlı karelerin üzerinde, kollarımda kraliçe, dans etmek gelir.

-kenarda duran beyaz yavaşça vezire reverans yapıp sağ eliyle kavrar, tahtaya taşır, dans edermiş gibi, ağır bir iki adım atar, veziri kendisine yaslamış olarak durur -

Şuraya bak! Her şey ne kadar farklı değil mi?... Nerede şimdi o toz, kan ve barut kokan kareler? Nerede korku, savaş nerede? İşte şimdi bir kraliçe o ! Ama oyun, başka bir oyun.

-veziri kenara bırakır-

Demek istediğim, doğulular daha dürüst davranmışlar bu konuda.

-sessizlik-

Başka ne yok bu oyunda? ... Zaman... Evet, zaman yok...Söylesene, gece mi şimdi?... Bu kavga karanlıkta mı sürüyor? Ya da sabah ?...Şu taşlar ne zaman öldüler? Birkaç dakika önce mi, aylar mı geçti yoksa ? ... Peki, yeni bir oyuna başlamak üzere tekrar o küçük karelerinde yerlerini aldıklarında zaman yeniden mi başlayacak onlar için?... Ama yeni oyunda onlar aynı onlar olmayacaklar ki...Aynı hamleleri yaşamayacaklar, oyunun sonuna dek ayakta kalabilecekler belki. Roller farklı olacak, yerleri de...Peki, şimdiki oyunda yaptıkları ne işe yarayacak o zaman? Olmamış, yaşanmamış mı kabul edilecek? Eğer öyle olacak ise, şu anda neden varlar ki ?...

-kısa bir sessizlik-

Varlar, çünkü zaman yok...

-sessizlik-

Ya bizim için?... Biz niye oynuyoruz bu oyunu, sonunda yeniden başlayacak isek? Ya da, yeniden oyun başladığında biz o biz olmayacaksak?

-II. adama bakar, gülümser-

Oynuyoruz, çünkü zaman yok...

-tahta kenarına gelir, bir taş üzerine oturur, düşünceli-

Peki, biz kendi oyunumuzu yaratsak... Desek ki, buradaki taşlar hep severler birbirlerini. Hepsi birbirine bağlı ve saygılıdır desek...Adlarını da öyle şah, fil değil, ne bileyim, değişik heceleri gönlümüzce dizip koysak. Lona, Meti gibi...Siyahların en uzun boylusu beyazların en kisası ile evlidir desek. Aralarında kardeşler, arkadaşlar, sevgililer vardır desek. Küçük şeylerden mutlu olmayı şart koşsak onlara, paylaşmayı, vermeyi öğretsek. Biri, herhangi biri, yine herhangi birine herhangi şeyler söylese. Dese ki "akşamları bayağı serin oluyor, bir hırka al sırtına" ya da komodinin üst çekmesinden gözlüğünü istese, bir başkası dese ki, "Lona" dese "seni her an öpebilirim"... Ne olur biliyor musun? Ya da ne olmaz?... Oyun olmaz o zaman... Tüm oyunlarda ortak şart, bir yenen olması. Kendi kendine fal bile baksan, tarafsın, kendine karşı. Peki ama neden bu böyle? Çoğu kez kazanmanın, kazandığını bilmek dışında bir yararı da yokken...

-taşlara bakarak uzunca bir süre düşünür-

Şimdi komik gelecek sana, yine başa döndün diyeceksin, ama, kazanmak zorundayım. Bir kez bu işe soyundun mu, kuralları kabullendin demektir. Ve o kurallar bir kaybeden istiyorsa, o ben olmamalıyım anlıyor musun?... Dur ! Seyret bak, ne yapıyorum...

-beyaz kaleyi a7 ye getirir (diagram 4)-

Nasıl? Beğendin mi? Şaşırdı bak...

-duralar-

Yine oynuyor... Ne çabuk !

- bağırarak-

Çok zeki olduğunu sanıyor ama aptalca !!! Sadece hamle kaybediyor...

-hırsla siyah filin yanına gider, g7 karesine sürükler (diagram 5), nefes nefese-

Yetmeyecek... Ne denli zeki olursa olsun, yetmeyecek... Zaten aptal biri hiç çekilmez karşında. Önemli olan, daha zeki olduğunu göstermek. Çünkü, bu dörtköşe evrenin sadece iki konuğu vardır ve sonunda biri aptal rolünü oynamaya mahkumdur. Yani aptal ne denli zeki bir aptal olursa, sen o denli zeki bir zeki olursun... Anlamadın değil mi ?...

-II. adama bakar, yanıt alamaz, umursamaz bir tavırla ellerini iki yana bırakır, yürür, tekrar piyonun üzerine oturur-

Zeka!...Bu oyunda tüm kanıtlamaya çalışılan şey... İnsanı insan yapan...İnsan düşünen hayvanmış, ne havalı bir söz ! Düşünen hayvan!. Oysa hayvanlar da düşünür, doğru olan asıl insanın da hayvan olduğu. Hem de kendini çok beğenen bir hayvan... İnsan için kendisi gelişmişliğin üst sınırındır. Öyle ya!, karşısında bu oyunu daha iyi oynamaya yetecek beyni olan bir canlı yoktur. Bir buçuk kiloyu bulmayan bu beyin, onun için bu tahtanın efendisi olmaya yeter. Ve çok zeki olduğuna inanır. O bir buçuk kilodan az sinir yumağı aslında büyük, çok büyük bir mirastır, ama kullanmayı beceremez. Bir düşün, bak... Şu oyunu bulan insan. Sonsuz sayıdaki çözümler içinde en uygun olanı değerlendiren, çözümleyen, sonuca ulaşabilen, uygulayan insan. Ne harika gözüküyor değil mi ? Şu oyunu biliyorsan insan beynine ve onun sonsuz yaratıcılığına sen de hayran olabilirsin. Ama düşün ki kaderi kabullenen de insan. O insanın milyarlarca ağaçlara çaput bağlıyor, şifalı suların içiyor, adak adıyor, kan döküyor, acı çekiyor, çektiriyor, çoğunluğunun yaptığı bilinmeyeni araştırmak değil, bilinmeyene boyun eğmek... Ve birbirlerini öldürüyorlar, yüce bir amaca hizmet ettiklerine inanarak, aynı şu piyonlar gibi...Hepsi için kendi inançları en kutsal, en tartışmasız. Çünkü düşünmek, çünkü sorgulamak için bir kaygıları yok. Çünkü en kolayı inanmak...İnandıktan, hele bu inancını paylaşabildiğin üç beş kişi de bulduktan sonra, çok kafa yormadan yepyeni bir oyun yaratmış

oluyorsun, kurallar da senin istediğin gibi artık. Beynine gerek yok, inançların, güdülerin, korkuların, düşkünlüklerin yeter...Peki bu insan değil mi?... Nerde kaldı evrenin en gelişmiş canlısı?... Bu oyunu yaratan nerde?

-sessizlik-

Uzun ettim...Kısaca, insan hayvandır... Düşünen hayvan olmasına daha çok var.

-ayağa kalkar, elleri belinde, bir süre taşlara bakarak hareketsiz durur, ağır ağır konuşmaya başlar-

Şu tahtaya bir bak... İncele, taşlara bak ve düşün. Ne çağırıştırıyor sende ? Akıl, zeka, hırs, kavga, üstünlük, yaratıcılık, fırsatçılık, acımasızlık, kudret, erk... Söyle, dahasını söyle, insan de, insanoğlunun kendine hayranlığı de, zekanın kaba kuvvete üstünlüğü de, soyluluk de, gelişmişlik de, tamam...Tamam !. Katılıyorum, ben de bu oyunun düşmanı değilim ki! Seviyorum bu oyunu, sevmesem oynar mıydım? İnsanın en gelişmiş ve en ilkel yanlarını biraraya getiriyor, ne mucize değil mi?... Ama hiç aklına kırmızı bir çiçek, batan bir güneş, ya da sevdiğinin koluna değen kolu geldi mi? Ya da kokusu, ya da gözleri?..Ya da bir müzik düşledin mi bu alana bakarken? Ne kadar uzak değil mi? Aslında ne kadar da yakın!.. Birlikte düşünelim, şu tahtadan yapılp çeşitli biçimler verilmiş olan taşları biz savaşçı kılıyoruz, oysa ne istersek o olurlar, efendisi biziz onların. Kapa gözlerini ve düşün... Piyonların ellerine kemanlar ver, bazılarına viyola, nefesliler fillere atların olsun, vurmaları kalelerin. Vezirler viyolonsel çalsınlar, şahlar kontrabas. Ya da ne bileyim ben, istediğin gibi dağıt, sayılarını da kendin sapta, kurallar senin artık. Ve aç gözlerini şimdi !!

-ışıklar iyice loşlaşırken, zeminde Richard Strauss'un Also Sprach Zarahustra'sının giriş ezgisi (Karl Böhm yorumu yeğlenir) duyulmaya başlar. Müzikle birlikte, I. adam yavaş yavaş ellerini kaldırır, müziği idare eder gibidir-

Dinle!.. Duyuyor musun? İşte geliyor...

-(kontrabasların girişi)-

Birşeyler olacak!... Hissedebiliyor musun?... Ve işte!!!

-nefesliler asıl ezgiyi girdiğinde, I. adam ellerini yana açmış, kendinden geçmiş gibidir. Ezginin ilerleyişi ve tekrarı boyunca ellerini yavaş yavaş yukarı kaldırırken başını geri atar. Ezgi sona erdiğinde ağır ağır ellerini indirir, bu arada ikinci ezgiye hemen geçilmez.-

Güneşin doğuşu demiş besteci... Ama sen nasıl istersen öyle olsun...Tam tersine, batır istersen güneşi...Yeter ki duy içinde birşey, birşeyler kıvıldasın yüreğinde...ve bekle! Bak ne geliyor!

-ikinci ezgi girer. I.adam adeta fısıldayarak konuşmaya başlar-

Söyle!.. Aşk mı bu ?... Ölüm mü yoksa ?... Yoksa doğanın canlanması mı? Ha?... İçinden birşeyler gelmiyor mu? Dansetmek gibi...

-Yaylıların psiccato'su ile birlikte, ayaklarının ucunda adımlarla taşların arasında dolaşır, vezirin yanına gelir, romantik ezginin yaylılarca sunulması ile vezire sarılarak dansetmeye başlar.-

İşte bu!! İnsanı insan yapan bu!! Ağlamak gelmiyor mu içinden? Ya da gülmek, ya da haykırmak, ya da birini kucaklamak, benim yaptığım gibi?

-haykıracak-

Birşeyler kopmuyor mu içinden? Söylesene ! Böylesine bir duyguyu tattın mı hiç? Bu denli mutluyken hıçkırmak, ağlamak istemiş miydin daha önce?

-hafif bir sesle-

En iyisi sus ve dinle! Bak insanın sesi bu...

-kendinden geçmiş gibidir. Nefeslilerin ezgisi girmeden, müzik hafifleyerek kesilir. Bu arada I. adam, dizlerinin üzerinde vezire sarılmış durumdadır. Çok ağır hareketlerle doğrulur. Işık eski halini alır-

Çok daha güzel bir oyundu değil mi? Ne yazık ki, bir düştü. Çünkü, gerçek oyunlarda şahlar, ciddi işlerle uğraşırlar. Saldırmak, öldürmek gibi...Bu yüzden müzikten anlamazlar, şiir okumazlar, batan güneş duygulandırmaz onları, sevdiklerinin ismini ağaçlara kazımazlar. İçip efkarlanmak yakışmaz şahlara, hele ağladıkları görülmemiştir... Ve ilginç olan, şu zavallı piyonlar bayılırlar şahlarının bu ciddiyetine!!!

-tekrar bir piyonun üzerine oturur-

Ama bir de sen varsın...Herşeye hükmeden...Sen ne dersen o olur, şahı yerinden kaldırır, çapraz kareye sürüverirsin, yani piyonun gözünde şah neyse, şahın gözünde sen O'sundur. Galiba işin can alıcı noktası burada...Herşey senin elinde, kayıtsız şartsız bir egemenlik. Kime, neye, nasıl hükmetmek istiyorsan, işte sana uçsuz bucaksız, sonsuz yetki. Amaç ? Tek !. Sadece kazanmak... Niçin kazanmak?.. Kaybetmek son derece can sıkıcıdır da ondan! Yoksa kaybettiğinde kaybettiğinle kalırsın. Başka birşey eksilmez ki senden!...İşin kötüsü, ardına sığınacağın hiçbir mazeret yoktur. Çünkü şansa yer yoktur bu oyunda. İşin acımasızlığı da burada. Ne diyeceksin kendine? Ben onun kadar zeki değilim mi? Ha ha!!.. Bunu söyleyebilen satranççı görmedim. Ama insan kendi kendini aldatmaya çalışabilen bir yaratıktır. Becermesi imkansız olsa da... Yani yalanı söyler, yalan olduğunu bile bile inanmış gözükür, oysa inanmak için yalan olduğunu bilmemek gerekir değil mi? O halde gerçekten inanması olanaksızdır, ama

inandığına inandırmaya çalışır kendini... Bu oyunun sonu hiç te adil değildir, sonuç istediği gibidir. Yani inandığına inanır. Anlamadın mı?... Örneğin ya kafasını toplayamamıştır, ya da bir büyük hata yapmıştır, sanki hatasız oyun kaybedilebilirmiş gibi...Ayrıca hata kendi hatasıdır ama sırf hata olduğu için kendisi değil, bir başka kendisi sorumlu oluverir. Ve tüm hırsı o bir başka kendisine yönelir. Kendisi böyle hatalar yapmaz, bir başka kendisi ise, kolaylıkla atılan, yenisi bulunan bir şeydir. Aslında tüm bu yalanlar bir işe yaramaz. Yenilginin korkunçluğu da gerçekliğinde yatar.

-ayağa kalkar, ağır adımlarla dolaşmaya başlar-

Ya yenersen? Ne geçer eline? Yenmişsin işte, daha ne geçecek? Bu oyun niçin oynanıyor? Yenmek için. Yani bir edim var, bir de sonuç. Sonuca ermişsen elinde kalan tek şey, sonuca ermiş olduğun...Senin dünyan, bir süre için de olsa şu tahtadır. Ve sen, bir anda şu küçücük dünyanın hakimi olduğunun farkına varırsın. Bunun bir oyun olması, kazandığın gerçeğini değiştirmez. Düşünsene, niçin çocuklar sürekli oyun oynarlar da, büyüdükçe dudak bükerek oyunlara? Küçükken istediğin an istediğin dünyayı yaratabilirsin. Sınır yoktur senin için. Her şeyin hakimi olabilirsin, denizlere açılabilir, göklerde süzülebilirsin. İstedığın an, istediğin yerde...Bir yüce hükümdar olmak için fazla birşey de gerekmez, bazan bir dal parçası, bazan bir eski ceket. Hatta hiçbir şey olmayabilir elinde, hayal gücün yeter... Şimdi de hayal kurabilirsin, ama nerede çocukluğundaki hayaller...Onlar o kadar gerçektir ki... Sen büyüdükçe gerçekliklerini yitirirler, ya da sen onları yitirirsin. Aslında büyüdükçe oynanan oyunlar değişir, yani şu satranç tahtası büyür gitgide...Ama oyun yine bir oyundur, kuralları üç aşağı beş yukarı aynıdır, beklentiler de...Ama unutma, tahta büyüdükçe sen küçülürsün. Çocukluğun hep güzel yönleri ile hatırlanmasının nedeni, tahtanın küçüklüğüdür.

-yeniden oturur-

Ve yenmek...Kazanmak...Ne komik, yaşam boyu kazanmaya uğraşırız, yaşam sonunda kazandığımız ölümdür. Yani yemek yemek gibi birşey bu. Açken dünyanın en lezzetli yiyecekleri gelir aklına, oysa ki kral sofralarında da otursan, kuru ekmek de yesen, sonunda varacağın yer tokluk... Yani bir kez doyduktan sonra, ne yemiş olduğunun da önemi kalmıyor. Üstelik, ne kadar hızlı yersen ye, ya da ne kadar sindire sindire, keyfini ala ala lokmaları çevirirsen çevir ağzının içinde, sonuçta yine doycaksın. Düşünsene, eylemini nasıl seçersen seç, sonuç aynı...Peki, seçim ne işe yarıyor o zaman?..

-kısa bir süre ellerini iki yana açıp, yanıt bekler-

Kafan karıştı değil mi? Oysa yanıt çok basit...Açken açsındır, tokken de tok...

-kahkaha atar-

Saçmaladığımı düşünüyorsun ama doğru. Aç olan senle tok olan sen aynı sen değilsiniz ki. Sen bir tek yaşadığın anın senisin. Yani o an en doğru seçimi yapmak hakkın, daha doğrusu ödevin...Ve unutma, seçenekler sonsuz...

-kısa bir sessizlik -

Evet... Seçenekler sonsuz...Kurallar da...

-II. adama döner, tahtayı işaret eder-

Kaç kare görüyorsun şurada ?

- tekrar piyonun üzerine oturur. Elini çenesine koyup II. adama bakmaya devam eder-

Sayma boşuna... Altmışdört...Binlerce kez saysan, değiştiremezsin, yine altmışdört...

-ayağa kalkar, tahtanın ortasına doğru yürür-

Düşün bakalım yine... Kaç kare var ?...

-elini taşlardan birinin üzerine koyup, yanıt bekler-

Sakın altmışdötr deme bana...Şu file bak...Kendini onun yerine koy bir kez ve söyle, kaç kare var?

-sesini yükseltir-

Söyle! Otuziki demeye dilin varmıyor değil mi?

-alaycı-

Çünkü sen, bir zavallı beyaz filsin...Kurallar sana beyazlar üzerinde gezinebileceğini buyuruyor. Siyah bir kareye adım atamazsın, o siyah filin hakkı...Ya piyon olsaydın?

-kahkaha atar-

Yedi !!! Evet, şu satranç tahtasının tümü yedi kare olurdu senin için...Ama kaç piyon yedi kareye de ayak basabilir ki? Genellikle üçüncü, dördüncü karede feda edilirler... Yine de bir parmak bal çalınır ağızlarına. Denir ki, “son kareye ulaşabilirsen, vezir olursun”, yani istediğin yere adım at artık... Ve bu düş uğruna atarlar kendilerini ateşin ortasına. Oysa ki son kareye ulaştıklarında da bitiktir işleri, kenara atılıp, yerlerini vezire terk ederler.

-tahtanın ortasında boş bir karede, bir taş imişcesine dik ve hareketsiz durur-

Ya biz ?... Bizim için kaç kare var?

- Yanıt bekler gibi II. adama başını çevirir, ellerini iki yana açar-

Söyle, beni çevreleyen şu küçük dört çizginin dışına çıkmak istersem, nereye adım atmalıyım? Buraya mı?

-ayağını bir çapraz kareye koyup, hemen geri çeker-

Yoo, Önce ben neyim, onu bilmem gerek. Bir kale isem, sözgelimi, bunu yapamam. Oysa ki yanıbaşımda. Hemencecik ulaşabiliyorum. Ama o kadar uzak ki.... Peki sonrası?... Daha ötedeki kare, onun ötesi, onun da ötesindeki?...

haykırır-

Görmüyor musun? Sonu yok !!! Sonu yok bu karelerin. Bu tahtanın sonunda da kareler var, sen de bir karede oturuyorsun -seyircileri gösterir- onlar da kendileri için çizilmiş küçük karelerinde oturuyorlar, ve her adım kurallara bağlı...

-hırsla atın yanına gider-

Şuna bak!!! En sevdiğim taştır. Diğerlerine benzemez o. Engellerin üzerinden aşar. En özgür hareket edenidir.Yine de,

-alaycı ve hafif bir sesle konuşurken atın hareketlerini taklit eder-

İki ileri, bir yana... Ya da bir ileriii, iki yana, ya daaaaa, bir gerii, iki yana...

-bağırır-

Şu taşa yakışıyor mu, söyle...Uçursa yelelerini, alsa gemini azıya ve...

-atı başından tutup, tahtanın dışına fırlatır-

Çıksa karelerin dışına ve dese “benim oyunumda kareler yok!!! Benim oyunumda kan dökmek yok” dese, gezinse alabildiğine, siyah fili sevse, piyonla yuvarlansa yerlerde ve vezire sarılsa...

-duraklar-

Yapabilir mi dersin?...

-atı çaresiz yerine taşırken söylenir-

Yapar yapmasına da, onun yaptıkları kurallaşmaz. Çünkü kurallar çoğunluklar tarafından konulur. Çoğunluklarsa, çoğu kez biraraya gelmiş zavallıların oluşturduğu topluluklardır. Zavallılar, bunun farkında oldukları için çok kolayca biraraya gelebilirler. Zavallı olmamanın tek yolu, zavallılar topluluğuna üye olmaktır çünkü. Ve sen, on tane at bulamazsın...

-sessizlik-

Şuraya bak. Şu piyonlara... Hepsi birbirinin aynı değil mi? Aynı boydalar, biçimleri aynı, boyları, genişlikleri... Renkleri bile. Ya siyah, ya beyaz... Peki, biri, herhangi biri, diğerlerinden herhangi bir fark gösterse? Diyelim, şu tepesindeki küçücük kürecik eksik olsa diğerlerinden... Hemen değiştiririz onu, yenisini yaptırırız, atarız bir kenara... Çünkü o farklı bir piyondur. Oysa, piyon olmak, piyon gibi olmayı gerektirir. Yani o küçücük eksiklik bile kabullenilemez. Piyonlar da istemezler aralarında, tepesindeki küçük küreciği eksik birini...

-II. adama sorar-

Haklılar mı dersin?

-sesini yükselterek-

Yani, bir piyon diğerlerinden daha az bir piyon olamaz, öyle mi?

-güler-

Yok canım, bu aldatmacası...

-gider, sahne kenarından aldığı bir şapkayı piyonlardan birine geçirir-

Ne oldu şimdi?.. Bu kabullenilebilir mi sence? Bir piyon, diğerlerinden farklı olabilir mi? Elbette hayır, o şapkayı atmalı derhal, hemen atmalı ki, piyon oyuna uygun bir piyon olsun...Peki o zaman sorun nerede? Şimdi onda bir eksiklik yok, tersine, fazlası var onun , ama yine de kabul görmüyor...

-kahkaha atar-

Demek ki, bir piyon, diğerlerinden daha fazla bir piyon da olamaz...

-haykırır-

Yaşasın ortalamaların egemenliği !!!

-fısıldar gibi-

İşte sorun burada...İnsanlar, yüzyıllardır değişik inanışlar, politikalar, öğretiler peşinde...Oysa ki bu dünyanın efendileri belli...Değişmez efendiler...

-sesi giderek yükselir-

Kuralları koyup, o kurallar içinde kendileri kaybolanlar. Zaten birşey olmayanlar...Kendilerinden eksikleri itenler, fazlaları boğanlar...

-haykırır-

Sıradan, ortalama piyonlar...Topunuzun canı cehenneme !!!

-sakinleşir-

Oysa, neye gereksinim var, biliyor musun? Üç kare atlayan piyonlara, çapraz gidebilen kalelere, düz hareket edebilen fillere... Oyun ne kadar zenginleşirdi, düşünebiliyor musun?.. Ama tahta, işte o zaman yetmezdi.Yepyeni bir tahta gerekirdi, belki kareler bile olmazdı. O zaman fethedilecek küçük dünyalar, yani küçük egemenlik alanları olmazdı, kaybedeni olmazdı bu oyunun, herkes kazanan tarafta olurdu...

-ümitsiz-

Piyonlar bu yüzden çok...

-sessizlik-

Ama şu kareler içinde de mutlu olabiliriz gibi geliyor bana...

-sessizlik-

Düşünsene, demin o güzelim müzikle birlikte güneşi doğurttuk... Ve ben dedim ki, istersen batışını düşle. Hep aynı şey... Duygulanmak için ya güneşin doğuşunu bekleyeceğiz, ya da batışını. Öğle güneşi üzerine yazılmış bir melodi ya da birkaç duygulu dize geliyor mu aklına ? İnsanoğlu gariptir, elindeki değerini bilemez bir türlü. Ya kaybettiğinde, ya da yeniden kazandığında duygulanır. Akşam güneş, yani yaşam, yani canlılık, yani bereket avucundan usul usul kayıvermeye başladıkça garip bir zevk duyar bundan. Yitirmeye başladığı şey, artık ulaşılmazdır, o halde güzeldir. Düşünsene, mutluluk hep gerilerde kalmış bir duygudur insanoğlu için. Ya da gelecekte. Güneşin doğması da öyle. Yitirdiğini yeniden kazanmak. Yeni bir günün başlangıcı... Peki, neden gecenin sonu değil ? Basit ! Çok basit ! Gece dediğin şey dünyayı elimizden alıyor da ondan. O güzelim oyuncak, senin algılarının dışına çıkıveriyor. Tüm güzellikler artık şu iki küçük kürenin, yani gözlerinin işine yarıyan ayrıntılardır. Bazan bir mum ışığı, bazan yıldızlar...

Ve biz, yine de öğle güneşini fazla sevmeyiz...

-ayağa kalkar-

Bu oyun da öyle. İnan ki oynarken duyduğun şey mutluluk değildir. Sadece kazanmak istersin. Bu yüzden heyecanlanırsın, kızarsın, hırslanırsın, beklediğin sadece mutlu bir sonudur. Oysa ki sonlar hep aynıdır. Her sonun ardından, taşlar yerli yerine dizilir... Sana da kalan, demin dediğim gibi, kazandığını bilmektir... Bir eksiklik var bu oyunda. Oynarken içine sindirebilmeli insan. Sona yaklaşmak için koşaradım gitmemeli. Ama nasıl ? Dedik ya, kurallar ! Yeni kurallar konmalı... Hani biraz önce herşeyi nasıl değiştirmiştiğiz...Çok da zor değildi hani. Bak yine deneyelim. Bu kez başka türlü. Öyle kalabalık olmasın, hepimiz dinleyelim, sen, ben, şahlar, kaleler...Gösterişsiz bir taşa, hepimize yaşadığımızı, sevdiğimizizi, özlediğimizizi, şu anın bizim olduğunu farkettiler birşeyler çaldırılmalı... Yani bir kez de, hep birlikte, birinin sahip olduklarını paylaşalım.

-gider, kenarda devrik duran bir fili satranç alanının ortasına getirir, ışık kararırken fil aydınlatılır. I. adam sırtını şaha vererek oturur. Fonda Schumann Kinderszene'den Traumerei (orijinal piyano versiyonu, İ.Biret yorumu yeğlenir) duyulur. I. adam ancak duyulabilecek kısık bir sesle konuşmaya başlar-

Ve işte yeniden yaşıyoruz...Bu an bizim artık... Elimizden kaçan güzellikler peşinde değiliz... Demek ki elimizde imiş. Pek zor da değilmiş, ne dersin ?.. İstedik ve oldu... Ne çok güzellik var yaşanacak değil mi ? Hem de elimizin hemen altında !.. Öyle tüm kuralları altüst etmek de gerekmiyor. Dikkat et ne yaptık ? Yeni bir oyun yaratmadık bu kez. Satrancın kuralları ile de oynamadık. Kendi kurallarımızı yazdık bir kerecik olsun...Ve yaşıyoruz !!!...Şuracıkta duygulanıp , paylaşıyoruz. İçimize sindiriyoruz şu sesleri... İstersen gözlerimizi kapatıp sevdiğimizimizi düşünebiliriz, ya da istediğimiz düşü kurabiliriz artık, çünkü tahta küçüldü... Ya da ağlarız birlikte, nasıl istersen...Çünkü yaşıyoruz... Farkındasın değil mi ? Artık son, bir amaç değil. Tam tersine, bitmesin istiyoruz şu müzik. Kaygımız kazanmak ya da kaybetmek değil. Üstün olmak, ezmek, yenmek, altetmek değil. Nefes nefese bitiş çizgisine koşmuyoruz... Çünkü yaşıyoruz...

-müzik giderek kesilir. Işıklar tekrar eski loş halini alır.
I. adam doğrulur, fili eski yerine taşır-

Bitti diye tüzölme hiç...Unutma, yaşadık ve bitti...

-kenardaki piyonları gösterir-

Ya onlar? Onlar neden yaşamadı o güzellikleri ?.. Neden aptalca, salakça saldırıp öldüler?.. Çünkü yalnız, çaresiz ve acizdiler. Öyle öğretilmişti onlara... Şu uçsuz, bucaksız evrende bir küçücük nokta kadar kalan dünyamızın,, bir küçücük noktası kadar bir kara parçasında, nokta bile olamayacak, minicik bir satranç tahtası üzerinde zavallı piyoncuklardı onlar. Öyle öğretilmişti. Ayrıntıydılar... O halde boyun eğmelidiler, çünkü evrenin kuralları vardı ... Oysa bilselerdi, bir kerecik düşünselerdi ki o koskoca evrenin tam ortasındaydılar. Ve bütün o sonsuzluk, olanca görkemiyle onlara hizmet için vardı...

- duralar, II. adamın anlayıp anlamadığını sınar gibi bakar-

Sen de onlar gibisin... Yalnız ve çaresiz... Ama neden ?...Düşünsene bir, ne için oynuyoruz bu oyunu, sen niçin seyrediyorsun? Aslında bizim için seyrediyorsun, biz de senin için oynuyoruz.. Ya da başkaları için.... Şu anda başkaları yok, ama olsalardı üçümüz de onlar için oynuyor olacaktık... Şimdi, düşle... Bu oyunu yüzlerce kişinin izlediğini düşle...

-salonu gösterir-

Şurayı yüzlerce çift göz doldurmuş olsun. Hepsi seyretsinler bizi...Tüm yapacağımız, kendimizi beğendirmeye çalışmak olacaktı. Yani şuradaki varlığımızın nedeni olacaktılar... Oysa kuralları kendimiz koyduğumuzda, rolleri de kolayca değiştirebiliriz. Bak şimdi...

-koşarak II. adamın yanına , tribüne gelip, oturur - haykırır-

Ve ışıklar !!!

-ışıklar seyircinin üzerine döner. Seyirci sadece parlak spotları görüp, oyuncuların ancak sesini duyabilmelidir-

Ne oldu gördün mü? Yüzler değil, binler, milyonlar olsa, hepsi yine bizim için oynuyorlar. Kıpırdamadan, konuşmadan, gözlerini dikmiş, seyirci rolünü oynuyorlar... Hem de güzel oynuyorlar... Onlar da, onların daha ötesindekiler de, hepsi, canlısı, cansızsı, ceketi, koltuğu, ağacı, dağı, daha da ötedeki yıldızı, boşluğu ile tüm evren seriliverdi gözlerimizin önüne... Hem de şıp diye...Hem de biz istedik diye...

-ışıklar eski halini alır. I. adam yavaş hareketlerle tekrar tahtanın ortasına ilerler-

Biliyor musun, bir hatasını bekliyorum. Tek bir hatasını...Sonra ? Sonra her şeye degecek. Onca emeğe, heyecana, hatta şu kenarda yatan piyonlara bile. Yoo, onları aşağıladığımı sanma, benim taşlarım onlar, benim için öldüler. Daha önce de söyledim ya, bu oyunda onlar mutlaka gerekli... Ama ilginçtir, bazı taşlara başka bir yakınlık duyarsın. Piyonlara karşı ne duyduğumu hala tam tartamıyorum... Güzel yanları çoktur, saf ve temizdirler örneğin. Uysaldırlar. Sorun çıkarmazlar, aslında iyi yüreklidirler tek tek. Ama ilkeldirler, ne demek istediğimi anlıyor musun?...İlkel...En az yeteneğe sahip olan onlardır. Tüm taşlar arasında en kalabalık olanlar da piyonlardır. Neden, hiç düşündün mü ?.. İlkellik birarada güç kazanır da ondan...Tek başlarına bir işe yaramayacaklarını bilirler, omuz omuza verirler hemencecik. Ve çoğu kez, oyunun sonunda bile, tahtanın üzerinde kalmış taşların arasında en çok onlar vardır...Çok da tehlikelidirler, bilir misin? Ben korkarım ilkellikten...

-sessizlik-

Oysa deminki müzik de bizim için vardı. Çok uzaktık ikelliklerden... Beynimiz, bir başka insanın beyninin ürününü emdi içine... O müziği yazan bir insandı. Düşün bak, önce içinde birşeyler duydu o insan. Sonra, beyaz kağıtların üzerine çizilmiş nokta ve çizgilere aktardı bu duygularını. O çizgi ve noktalar, bir başkasının gözüne yansdı. O yansıma beyne gitti, her bir noktayı gördüğünde hangi parmağı oynatacağını önceden yüzbinlerce kez deneyerek öğrenmiş olan beyin, uygun parmakları uygun zamanlarda, uygun tuşların üzerinde hareket ettirdi. Ve içtenlik kattı parmakların hareketine, duygu kattı, besteciyi kattı, seni ve beni de kattı...Ve tuşlar, küçük çekiçleri hareket ettirdiler. Çekiçler, gerilmiş tellere vurdu, teller titreşti, havayı titreştirdi, titreşen hava kulağımızdaki incecik bir zarı titreştirdi, küçücük kemikcikler bir sıvı aracılığı ile sinir uçlarını uyardı, beyne gitti bu titreşimler, ve algılandılar, ses olarak....Buraya kadarını biliyorsun, küçücük çocuklar da biliyor. Peki, yükselen, alçalan, inceli, kalınlı, uzunlu kısalı birçok sesi duyduktan sonra ne oluyor? Onu da öğretiler mi sana?...O titreşimleri algıladığında nasıl ağlayabiliyorsun, ya da haykırmak geliyor içinden, bunu da yazar mı kitaplar?

-kısa sessizlik-

Sadece sesler değil, renkler de hizmetimizde. Şu taşlara bir bak, hepsi birbirine benziyor... Boyasak onları, ne dersin, yeşiller, kırmızılar, maviler, sarılar...

-ışıklar taşların üzerine rengarenk yayılır. Renkler sürekli hareket etmektedir-- kahkahayla-

Heyy! Nasıl oldu ha!...

-taşların arasında kolları açık, koşturmaya başlar-

Şunlara bak!. Cıvıl cıvıl hepsi. Artık o ruhsuz, tekdüze taşlar yok! Heyyt! bana bak, rekler içindeyim, yüzüyorum renklerin havuzunda. Kendine bak, rengarenksin...Nasıl değişti değil mi herşey, nasıl değişti birdenbire...

-bağırır-

İşte mucize bu. !.. Bizi yaşatan sadece nefes alıp vermek, yemek, içmek ve yenmek değil...Yaşamamızı bu mucizeye borçluyuz...Sanat denen mucizeye...Bir de müzik eklesen şimdi, hatta birkaç dize okusak...

-durur-

Güzel olurdu...Ama yine aynı noktaya geldik...Başka bir oyun olurdu o zaman

-ışıklar eski haline döner-kısa bir sessizlik-

Ve sen, elindeki o aletle bu mucizenin bir parçasısın. Ama unutma, sen olmadan bu oyun olmayacağı gibi, ben olmazsam o elindeki bir işe yaramaz, bunu daha önce de konuşmuştuk...

-kısa bir sessizlik-birden silkinir-

Dur !...

-uzunca bir süre sessizlik-

Sakın konuşma !!

-sessiz ve hareketsiz taşlara bakar-

Galiba yakaladım onu. En zayıf yerinden...

-yavaş ve düşünceli adımlarla beyaz fili e4 e sürükleyerek, siyah piyonu kenara savurur (diagram 6)-

Haydii...Bekliyorum...

-II adama döner, heyecanlıdır-

Nasıl durum sence ? Filimi alır mı dersin ? Alırsa durumum ne olur ? Kaybeder miyim oyunu, bir fil eksikle ? Ha ?...

- fısıldayarak-

Alıyor...Aptal !!!

- d8 deki siyah kale ile e4 teki fili alır (diagram 7)-

-elini II adama doğru kaldırır, onun hareket etmesinden korkar gibidir, bir süre heykel gibi durur. Kısık bir sesle-

Yanılmıyorsam...Hayır yanılmıyorum.

-sevinçle haykırır-

Yanılmıyorum ! Bitti işte ! Tükendi ! Tükendi !!Alt ettim onu !!! Bitirdim !!! İşte bu an içindi bu oyun !!! Öyle boş boş bakma. Anlamıyorsun değil mi ? Tabii anlamazsın, benim gibi bir oyuncu olman gerek kavramak için. Dur, emin olmam gerek !

-heyecan içindedir, taşları gözden geçirir-

Evet, kesinlikle bitirdim işini. Bak şimdi, şu taşı görüyor musun? Şu kaleyi ? İşte tek yapacağım iş onu oynayıp kale değiştirmek.. Bitiyor o zaman. Çünkü o da benim kalemi almazsa, iki kale başatması olanaksız. Peki alınca ne olacak ? Bir fili fazla değil mi ? Yani önde ! Oysa kaleyi inip şah deyivereceğim, yapacak birşeyi yok, fili ile önümü kesmeye çalışsa, çok kolay bir son olur kendisi için, filini de aldıktan sonra elinde birşey kalmıyor, kaçacak mecburen şuraya.

-h5 karesini gösterir-

Peki sonra ?

-koşarak f2 deki piyonun yanına gider, haykırır-

Bunu bir kare ileri aldığımda bitiktir işi !...

-II. adamın anlayıp anlamadığını sınar gibidir-

Çünkü bir sonraki hamle mat ! Yani şahımın hemen yanındaki piyonu bir ileri sürdüğümde hiçbirşey yapamayacak ve bunu engelleyebilecek hiçbir hamlesi de yok !!!

-ellerini iki yana açar, coşkulu-

Mat ! Dahice değil mi ? Kabul et, dahice ! Biraz sonra yapacağım tek iş, yavaşça kelenin yanına gitmek, onu kavramak ve ... Ve biliyorsun gerisini... O hala farkında değil bunların. Ama o anı gör ! Teker teker tüm hamleleri getirecek gözünün önüne...Ve her birinde, aynı çaresizliğe düşecek...İnanmayacak önce, hayır diyecek, bir çıkar yol olmalı, mutlaka olmalı...

-kahkaha atar-

Ama yok! Sonunda yapabileceği tek şeyi yapacak. Üzgün, hırslı ama çaresiz, şahımı tutup yere yatıracak boylu boyunca...

-coşkulu-

İşte zafer bu. Başka türlü anlatmak olanaksız. Bu duyguyu yaşamak gerek, kazansan da, kaybetse de, bu anı yaşamak gerek, bağırarak gerek, kazandıysan sevinç çığlıkları atıp, avazın çıktığı kadar şarkılar söylemek gerek. Kaybettiysen de öyle. Bağıra çağıra kızmak, lanetlemek gerek bu oyunu...

-sahneyi satranç taşlarını sembolize eden otuziki dansçı (onaltı siyah, onaltı beyaz giysili) doldurur iken, fonda Schnittke'nin Faust Cantata'sından (Seid nüchtern und wachet) "Es geschah" aryası duyulur. Koreografî, beyazların utkusu, siyahların yerinmesi üzerine kuruludur. Beyaz vezir giysili oyuncu dansın merkezidir. -

SEÇENEK

-aynı sahne, biri beyaz, biri siyah giysili iki dansçı tarafından da (erkek veya kadın oluşları koreografin seçimine bırakılmıştır) oynanabilir-

-müziğin bitişi ile-

Değmez miydi, söyle...Onca çaba, heyecan, gerilim, emek...Sırf şu anı yaşamak için değmez miydi? ..

-kısa bir sessizlik-

Ve işte son hamle...Tek bir hamle... Öldürücü...Can alıcı...Oyunun başından beri var olan her şeyin amacı...Her hamlenin...Her sıkıntının...Her çaresizliğin...Ve her umudun amacı olan son ve tek hamle...

-Anlayıp anlamadığını bilmek ister gibi, uzunca bir süre II. adama bakar. Bu arada yüzündeki gülümseme giderek kaybolur. Yavaşça bir piyonun üzerine oturur. Yüzüne endişeli bir ifade gelmiştir-

Evet, tek bir hamlem var...Ama bu benim hamlem mi gerçekten ?...

-sessizlik-

Peki ben ne olacağım şimdi ?

-II adama bakar, haykırır-

Söylesene !! Benim yerim ne bu oyunda ??... Şu ana getirdikten sonra, benden beklenen hamle belli. Çok sevindim, buldum diye, ama düşünsene, artık neyi oynayacağıma bile kurallar karar veriyor... Başka birşey oynarsam olmaz artık ! Çünkü iyi bir satranççının tek bir seçeneği var. Onu oynamaz, başka bir yolla oyun kazanırsan hiçbir değeri yok...Peki ama artık ben kimim?... Benim neyi oynayacağım, onun ne yapacağı kesin çizgilerle belli oldu ise ne anlamı var o hamleyi yapıp yapmamanın?

-kısa sessizlik-

Bu haksızlık ama ! Oyun benim oyunumdu, ben getirdim bu hale. Ama bir anda şuradaki piyonların durumuna düşmeyi nasıl kabullenebilir insan ?

-var gücüyle bağırır-

Söylesene !!! Söyle ne yapmalı şimdi ?... Benden bekleneni mi ? Ha ?... Kurallar böyle istiyor diye bir hiç olmayı kabullenecek miyim ?...Yoo..Yoo, birşeyler olmalı... Hala yapacak birşeyler olmalı...

-yavaşça şahının yanına gider, düşüncelidir-

Evet var...

-şahını tutar, yere savurur-

İşte oyun, yine benim oyunum...

-döner, sahneyi sol tarafından terkederken başını II adama çevirir-

Sen de kalk artık, oyun bitti...

-I. adam çıktıktan sonra, II. adam kısa bir süre hareketsizliğini korur, sonra ağır ağır doğrulur, klarinetini alır, girişte çaldığı ezgiyi tekrar çalarak yavaş adımlarla sağ taraftan sahneyi terkeder. Işıklar söner-